

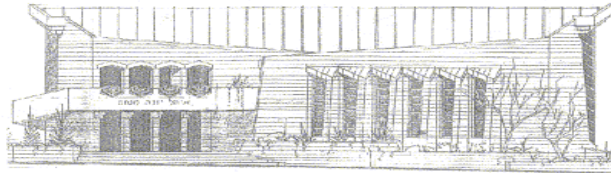
Ohel Yonah Menachem

Synagogue &
Community Center

Rabbi David Spector

דוא"ל:

vaad@ohelyonah.com

אוהל יונה מנחם

בית כנסת
ומרכז קהילתי

הרב דוד ספקטור

אתר אינטרנט:

www.ohelyonah.com

דרשה ליל שמחת תורה תשע"א בנושא:
דוד מכרפר בכל עז לפני ה'

חג שמח וברוכים הבאים לכל האורחים.
הערב ומחר נרקוד לכבוד של תורה. לא כל אחד מתחבר לזה, כמו מיכל בת שאול, אשת דוד המלך, כאשר היא ראתה את בעלה המלך דוד [רוקד] מפזז ומכרפר בכל עז לפני ה' ודוד חגור אפוד בד, היתה תגובתה חריפה: ונתבז לו בלבה (שמואל ב, ו, יד-טז). דיון נוקב וקשה התפתח ביניהם: ונתצא מיכל בת שאול לקראת דוד ונתאמר (בסרקים, באירוניה) מה נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו פהגלות נגלות אחד הרקים. אבל דוד המלך מסביר לה בנעם ולא כועס על שהיא מכנה את בעלה היקר: אחד הרקים! (שם כא) ויאמר דוד אל מיכל: ... ונשחקתי לפני ה'! אם היה סתם ריקוד, היית צודקת, זה כאחד הריקים, אבל זה ריקוד לפני ה'. ובילקוט שמעוני (מובא באברנאל) יש דו-שיח יותר רחב וקשה ביניהם: "אמרה לו מיכל בת שאול לדוד (המלך, בעלה): 'מלכות אבא (שלי, שאול המלך) היה נאה משלך, חלילה שאם יראה לאחד מהם פיסת יד או פסת רגל מגולה, כולם היו מכובדים ממך! (שדוד המלך היה חגור אפוד בד ומסביר המלבי"ם: "כלבוש הכהונים ועובדי ה', לא לבוש מלכות, שלא להראות גאווה לפני ה' " ובבגד קל כאפוד אפשר שלפעמים מתגלה איזה פיסת יד או פיסת רגל). ומשיב לה דוד המלך: ... של אביך היו מניחים כבוד שמים ומתעסקים בכבוד עצמם, אבל אני אניח כבוד עצמי ואתעסק בכבוד קוני!" וכך מפרש הרד"ק שדוד המלך "מכרפר בכל עז – מרקד (רוקד) בכל כוחו וכוונתו". הכל תלוי בכוונה אם רוקד לכבוד עצמו או לכבוד קונו. כך גם אני משיב למי ששואל אותי כמה זמן יש לרקוד בשמחת תורה. תשובתי היא: אם אתה רוקד לכבוד עצמך, עדיף שלא תרקד, אבל אם אתה רוקד לכבוד ה' ולכבוד התורה, אז תרקד עד בלי די! אלא כיון שיש עוד תפילות, קריאת התורה וסעודות מצוה הגבילו כאן הריקוד בערב ושעה בבוקר וזו תקנה נכונה ויפה. הכל תלוי בכוונה בזמן הריקוד ולא בכמות הסיבובים.

ולמעשה נפסקה ההלכה כדוד המלך ולא כמיכל בת-שאול, אף שהיו קהילות ישראל בגולה שלא היו רוקדים כלל וכלל בשמחת תורה ורק החזן היה רוקד עם ספר התורה מארון הקודש עד הבימה, כמובא במנהגי פרנקפורט: "חזן רוקד ומנגן בניגון של שמחה." זה מתאים לגלות, בבחינת (תהלים קלז, ד) איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. אבל בארץ ישראל היום המנהג כדוד המלך, כפי שנפסק במשנה ברורה (תרסט ס"ק יא): "יש להתאמץ בזה לרקוד ולזמר לכבוד התורה כמו שכתוב גבי דוד המלך ע"ה מפזז ומכרפר בכל עז לפני ה'." ומוסיף המשנה ברורה בשער ציון (ס"ק י) שאין להיכשל בחטא מיכל בת שאול: "שאל יאמר האדם אין זה כבודי וכבוד התורה לרקד לפני העם כאחד הרקים."

יפה תקנו כאן שהמנין הראשון מצטרף לריקודים של המנין השני וכן יפה תקנו כאן מקום רחב לנשים לרקוד לכבוד התורה, כמנהג מרים הנביאה ונתקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה ונתצאן כל הנשים אחריה בתופים ובמחלות. וזה חלק מעבודת ה', כפי מופיע במזמור אחרון של ספר תהילים, שמסכם את עבודת ה': הלוהו בתוף ומחול!

בסגנון הריקוד חל שנוי גדול. בתחילה לפני קום המדינה היו רוקדים כולם הורה, כולם ביחד ללא הבדל דת ומין. כך היה אפילו בתחילה בסניף בני עקיבא בירושלים עד שבא החבר הרב משה צבי נריה, תלמיד ישיבת מרכז והצליח לתקן שהריקוד יהיה במעגלים נפרדים. מאז עברו יותר משבעים שנה והיום ב"ה כל הציבור הדתי-הלואמי על כל גווניו שמח ורוקד בצניעות.

כשהייתי בחור ישיבה הריקוד בחתונות היה מעגלי בלבד, ביחד כאיש אחד בלב אחד, בלי ריקוד אישי ואפשר שהיה בזה קצת מחיקה של הבטוי האישי. היום נוסף לריקוד ביחד, יש בחתונות ובשאר שמחות גם ריקוד אישי שנותן בטוי ליחיד. כמו שנאמר בתהילים (קיד, ו) בחלל: הָרִיקוּם תִּרְקְדוּ כְּאִילָנִים גְּבוּעוֹת כְּבָנִי צֶאֱן. כנראה שגם בזמן התנ"ך היו שני סגנונות של ריקוד. ריקוד ביחד הנקרא מחול, אם הוא מעגלי ואם הוא בשורה הוא נקרא ריקוד, "כיצד מרקדים לפני הכלה". כאשר מלווים אותה לחופה ומרקדים לפניה בשורה אחת או בכמה שורות. לעומת הריקוד הקבוצתי הזה, הריקוד של דוד המלך היה אישי. מפזז ומכרפר. ומפרש המצודת ציון: "מפזז - ענין מהירות הריקוד (זאת אומרת 'ריקוד מהיר') ודוגמתו עמא פזיזא (שבת פח). "ומכרפר - ענין ריקוד של שמחה." אגב, כשנשאל הרב שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל על איסור ריקוד ביום טוב, השיב: "מה שנוהגים היום לרקוד בסיום שמחה בשבת ויום טוב, כגון מעגל שעושים בסיום סעודת שבע ברכות, אין בזה רקידה (ריקוד) האסורה בשבת ויום טוב, דמה שכונו חז"ל לאסור (בשבת ויום טוב) הוא כעין אומנות של רקידה (ריקוד), אבל מה שנוהגים היום לעשות, היא הליכה בעלמא, אלא שהליכה זו היא במעגל - פרט לאם יעשה אדם תנועות ריקוד מיוחדות שבאופן כזה יש מקום לאסור בשבת ויום טוב. (אבל) שהולכים מסביב לבימה (בהושענות) אינו ענין של שמחה של רקידה (ריקוד)." ונראה לי שגם הריקוד של דוד המלך לפני ארון הברית היה ב"תנועות ריקוד מיוחדות" ולא

הליכה מעגלית הנקראת מחול או הליכה בשורה הנקראת ריקוד.

נעיין בכמה הלכות מעשיות לגבי שמחת תורה. בשמחת תורה יש לעמוד בזמן שספרי תורה מקיפים את הבימה, אבל כשמתחילים הריקודים אז מותר למי שקשה לו לעמוד לשבת, אף שיש מצוה לעמוד בפני ספר תורה וישתדל לשבת במרחק מספרי התורה. והרב שלמה זלמן אוירבאך התיר בין השאר מפני שהאנשים רוקדים סביב הספר תורה בעיגול ועומדים יחד ומחזיקים זה את זה בפחות מג' טפחים, אם-כן זה כמחיצה סביב הספר תורה ומותר לשבת. והחזון איש נהג לשבת בזמן הריקודים עם ספר תורה קטן בידו. אבל כאשר הוד מרן הרב קוק (כפי שכינה אותו החזון איש) ביקר בשנת תרצ"ד (1934) בבני ברק, הוא השתתף בהנחת אבן פינה לשיבת נוברדוק. הרב קוק נאם שם שעה ארוכה בדברי תורה וחסידות. באותו זמן הקהל ישב, אבל החזון איש נשאר עומד על רגליו ורק כאשר סיים הרב קוק את דבריו, הוא התיישב במקומו. אמנם משך הדרשה הציעו לחזון איש שישב, אבל הוא הסביר 'דה תורה שטט', 'התורה עומדת' ואיך הוא יכול לשבת. כאלו היו הגדולים של הדור הקודם!

לגבי אבל בשנה הראשונה מובא בגשר החיים (כג,ז) שמותר לו להקיף את הבימה עם ספר תורה, אבל לא ישתתף בריקודים, אבל מותר לו להיות נוכח בזמן הריקודים.

את הרב שלמה זלמן אוירבאך נהגו להעלות כל שנה לחתן תורה. פעם הוא אמר לגבאי בזה הלשון: "מצות הגבהת ספר תורה היא מצוה גדולה וחביבה עד למאד (ומובא במסכת מגילה לב). והמגביה נוטל שכר כולם (של כל אלו שעלו לתורה). ואני כבר שנים רבות איני זוכה במצוה זו, כי חושבים שאין זה מן הראוי לכבדני בזה, לכן רוצה אני לזכות היום במצוה זו." וכן עשו. אך הוא אמר שאין בכוחו לעשות הגבהה בהפיכת הכתב כלפי העם, ולכן עשה כרגיל כבכל ימות השנה. "ונראה שזה פתרון גם לשבתות בר-מצוה בקהילה, כשיש הרבה אורחים ומעט מידי עליות. אמנם העולה לתורה זוכה לחלק בתורה שקוראים בפניו, אבל המגביה זוכה לכל העליות ביחד.

בשמחת תורה יש להיזהר מביזיון אוכלים. לכן טוב המנהג לתת לכל ילד בשמחת תורה שקית עם כל טוב, אבל אין לזרוק אוכלים מתוקים או מלוחים על הרוקדים ועדיף לתת להם ביד בצורה מכובדת.

גם לעתיד לבוא יהיו ריקודים ויהיה שמח! וכך מובא בסוף מסכת תענית (לא): "עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר (ישעיהו כה): 'ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קיוונו לו ויושיענו זה ה' קיוונו לו נגילה ונשמחה בישועתו'."

ומסביר החפץ חיים: "הרבה צדיקים יש ולכל אחד ואחד מחשבות ושיטה משלו. ואחד אומר: זה ה' - זו האמת, והשני אומר: לא כי זה ה', האמת היא כמותי... כל אחד יושב לו בפנינתו בבדידות ופוסל דעות חבריו. אבל כשכולם יושבים ביחד ויש מחול לצדיקים וכולם נותנים יד זה לזה וכולם כביכול מסביב להקב"ה, אז כולם משלימים זה את זה ואז באמת 'נגילה ונשמחה בישועתו'. במהרה בימינו.